

BINGO! Lukubingosta uutta intoa ja elämyksiä lukemiseen

30.12.2022

Moni lukija kaipaa nykyään lukemiseen elämyksellisyyttä ja pelillisyyttä. Eräs keino lukemaan innostamiseen ovat viime vuosina suosituiksi nousseet lukuhaasteet. Ne sisältävät paitsi pelillisiä elementtejä, tarjoavat löytämisen riemua ja elämyksiä, mutta myös osallistavat lukijaa ja voivat vahvistaa lukemisen yhteisöllisyyttä.

Lukuhaaste voidaan toteuttaa monin eri tavoin ja yksi niiden kätevä toteutusmuoto on lukubingo, joita myös SeAMKin kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelijat pääsevät suunnittelemaan osana opintojaan.

Lukubingon idea

Bingon idea on varmasti kaikille tuttu. Pelaaja saa ruudukon, jolta löytyy numeroita, kirjaimia, kuvia tai sanoja. Pelaajien tavoitteena on saada ruudukolta suora joko vakaa- tai pystysuorassa tai kulmasta kulmaan.

Usein bingoa keräännytään pelaamaan yhdessä esimerkiksi numeroita arpoen. Voittajia voi olla vain yksi, se joka ensimmäisenä saa suoran aikaan, mutta lisäksi on bingoja, joissa jokainen pelaaja kisailee itseään vastaan. Bingo toimii silloin haasteena, joka aktivoi osallistujaa erilaisiin suorituksiin, joiden kautta ruudukon eri kohdat tulevat täytetyiksi.

Lukubingot lukeutuvat yleensä jälkimmäisiin. Niiden tavoitteena on “kutsua tarttumaan kirjaan toisin” (Lukemo, i.a.). Ruudukko täyttyy lukemalla bingoruutuihin sopivia teoksia tai tekemällä ruudukon lukemiseen liittyviä tehtäviä. Tyypillisesti luettavat kirjat ovat vapaavalintaisia, bingoruuduissa annetaan vain väljät ohjeet teoksen valintaan. Esimerkiksi: “Kirja on julkaistu kirjoittajan kuoleman jälkeen”, “Kirjassa liikutaan ajassa” tai “Kirjan nimessä on numero”.

Kuva. Lukubingo voi täyttyä lukemalla tai erilaisten lukutekoja kautta, kuten Lukemon lukuhaasteissa (Kuva: Satu Salmela).

Teoista toteutukseen

Lukubingoon voi lukemisen lisäksi sisältyä erilaisia lukutekoja. Osallistujaa voidaan innostaa tarkastelemaan arjen tekstimaailmaa, lukemista ja kirjoittamista uudella tavalla. Tai bingo voi johdattaa suorittajansa vaikkapa tutustumaan kirjastoon ja sen palveluihin toiminnan kautta. Hyvä esimerkki edellisestä on Lukemon Lukuteko-bingot, jossa suorituksia saa muun muassa suosittelemalla luettavaa muille, kuuntelemalla äänikirjaa, kierrättämällä kirjoja tai keskustelemalla kirjoista. Yhä useammin myös kirjastojen laatimat lukubingot yhdistävät tekoja ja lukemista.

Bingoa voidaan tavoitella painetun, paperisen bingopohjan kautta, mutta yhä useammin ruudukko on sähköinen. Tuolloin tyhjän bingopohjan ladataan vaikkapa omalle älylaitteelle ja täydennetään sitä haasteen edetessä esimerkiksi luettujen kirjojen kansilla, muilla kuvilla ja teosten nimillä. Moni lukija jakaa kuvia edistymisestään somessa, mikä mahdollistaa edelleen lukuvinkkien jakamisen samaa bingoa suorittaville ja vahvistaa lukemisen yhteisöllisyyttä.

Kotimaisten esikoiskirjailijoiden luoman #esikoisetesiin lukuhaasteen sähköinen, tyhjä lukubingopohja sekä kuvapari haasteen edistymisestä ja pohjan täyttymisestä. (Kuvankaappaus Helinkirjakolo instagram-tililtä julkaisijan luvalla.)

Lukubingoja moneen makuun

Lukubingoja voi bongata erilaisille kohderyhmille ja mitä erilaisemmista aiheista. Perinteisten, lasten ja nuorten kesälukubingojen rinnalle on tullut esimerkiksi perheen yhteiseksi tekemiseksi tarkoitettuja bingoja ja nuorten lukubingot ovat saaneet rinnalleen YA-kirjallisuuteen eli nuorten aikuisten teoksiin keskittyviä haasteita.

Viime vuosina aikuisetkin ovat innostuneet bingoilemaan ja aikuisille suunnattuja lukubingoja tuottavat kirjastojen ohella ahkerasti erilaiset lukijayhteisöt sekä kustantajat. Esimerkiksi Instagramin kirjagram-yhteisössä kiertää paljon erilaisia bingomuotoisia lukuhaasteita. Sosiaalinen media helpottaakin bingojen luomista ja leviämistä sekä mahdollistaa visuaalisesti näyttävien suoritusten jakamisen muille.

Bingoja voidaan siis laatia tietylle kohderyhmälle tai ne voivat olla geneerisiä. Usein lukija on kuitenkin helpointa saada innostumaan bingosta, kun se keskittyy tietyn aiheen ympärille. Omat bingonsa löytyvät esimerkiksi dekkareille,novelleille, runoille,esikoisteoksille,YA-kirjallisuudelle, sateenkaarikirjallisuudelle, sarjakuville, Nobel-voittajille. Vain mielikuvitus on rajana bingoja laatiessa.

SeAMK kokemuksia lukubingoista

Lukemisen edistämisen erilaisia menetelmiä, kuten lukuhaasteita kokeillaan kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelussa muun muassa Yhteisöllisen lukemisen opintojaksolla. Harjoitustyönä toteutettava bingo laaditaan opintojaksolla erikseen määritellylle kohderyhmälle huomioiden suorittajille tuttuja tekstimaailmoja sekä mielenkiinnonkohteita, joiden varassa pyritään rakentamaan motivoiva ja onnistumisen kokemuksia tarjoava lukuhaaste.

Huikean hienoja, inspiroivia ja elämyksellisiä lukuhaasteita onkin syntynyt muun muassa ammattikoululaisille, ruuhkavuosia eläville vanhemmille, elokuvaharrastajille, synkille kauhun ystäville, miehille, luontoharrastajille, peliharrastajille, kehonrakentajille, maahanmuuttajille, päihdekuntoutujille, sarjakuvien ja musiikin harrastajille. Kuluvana lukuvuonna olemme tutkinto-ohjelman opiskelijoiden kanssa mielenkiintoisen bingohaasteen äärellä. Tällä kertaa pääsemme ideoimaan lukemiseen ja lukutekoihin innostavia bingoja varusmiehille Niinisalon Sotilaskodin kirjastoineen toimiessa yhteistyötahonamme.

Korkeakouluopiskelijoiden lukuappro lukubingo vuodelta 2020 (Kuva: Satu Salmela).

Lukubingoa kokeiltiin lisäksi Seinäjoen ja Turun ammattikorkeakoulujen kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelijoiden Lukuapprossa. Opiskelijat toteuttivat korkeakouluopiskelijoille suunnatut lukuhaasteet vuosina 2019 ja 2020 (ks. Laihia, Vähätalo & Urjanheimo, 2019; Mäkinen-Laitila, & Salmela, 2021; Salmela, 2020). Haasteet olivat osa Lukemattomat mahdollisuudet –hanketta (Salmela, 2020).

Tavoitteena oli haasteiden kautta avata perinteisistä lukuhaasteista poikkeavia näkökulmia lukemiseen ja kirjoittamiseen, monipuolistaa suorittajan ajatuksia tekstitaidoista, kannustaa osallistujia lukemaan ja lisätä erilaisten tekstien arvostusta (ks. Salmela, 2020). Lukuappro 2022 lukubingon haastekohtiin ja niihin liittyvin aineistovinkkeihin pääsee tutustumaan edelleen Instagramissa sekä Facebookissa.

Lukemisen edistäminen ja innostaminen kirjastossa

Lukuappro lukuhaasteita mukana toteuttamassa ollut SeAMK opiskelija Taru Siira (2021) tutki omassa opinnäytetyössään yleisten kirjastojen lukuhaasteita. Vaikka Siira tutkimuskohteena olivat hieman eri tavoin

organisoidut lukuhaasteet, tulokset ovat mielenkiintoisia ja haasteet vaikuttavat olevan oivallinen työväline aikuisten lukemisen edistämisessä.

Lukubingo voi toimia matalamman kynnyksen lukemaan innostamisen välineenä. Ne voivat tarjoavat uudenlaisia ja hauskoja keinoja avata näkökulmia lukemiseen ja johdatella erilaisia asiakasryhmiä tekstien pariin. Samalla ne toimivat tärkeinä lukemisen ja kirjallisuuden PR-työkaluina, vaikka kaikki eivät innostuisikaan niitä suorittamaan.

Lukubingo voi toimia myös lukemisen PR-työkaluna. Sallan kirjaston lukubingo muistuttaa lukemisesta tiskirätin muodossa (Kuva: Satu Salmela).

Bingo voi olla lähtökohtaisesti pidempää lukuhaastetta kevyempi lukemisen edistämisen muoto, mutta itse kaipaisin paremmin erilasille lukijoille ja mielenkiinnonkohteille kohdennettuja bingoja sekä eri tasoisia lukijoita huomioivia haasteita. Lukutaito on taito, joka kehittyy lukemalla. Siksi olisi hyvä huomioida, että tarjoamme eri tasoisille lukijoille vaihtoehtoja, olitpa sitten ns. maratoonari, tavoitteellinen kuntoliikkuja tai kävelyn harrastaja.

Kirjastot voivat paitsi itse luoda erilaisia lukubingoja, tarjota asiakkailleen mahdollisuuksia laatia omia bingojaan. Esimerkiksi aineettomien lahjojen ystäville lukubingo tarjoaa hauskan haasteen paitsi sen suorittajalle ja laatijalle. Lukubingo voi tarjota saajalleen personoidun lukumatkan, johon voi liittyä yhteistä lukuvalinnoille ja lukemiselle järjestettyä aikaa.

Verkosta voi löytää valmiita bingogeneraattoreita tekemistä helpottamaan, mutta kirjastot voisivat järjestää myös yhteisöllisiä lukubingotyöpajoja, joissa asiakkaita autettaisiin oman haasteen laatimisessa. Miltä

kuulostaisi vaikkapa työkavereiden iloksi tuunattu oman ammattilukubingo? Ammattikorkeakouluympäristössä se voisi olla vaikkapa opettajan arkeen liittyvä lukubingo tai hankehumpan sijaan TKI-bingo, jossa ruudut täyttyvät humoristisesti erilaiseen hanketyöskentelyyn liittyvän lukemisen ja kirjoittamisen parissa tehdyistä tehtävistä.

Satu Salmela
lehtori
SeAMK

Kirjoittaja toimii lehtorina SeAMKin kirjasto- ja tietopalvelualan tradenomikoulutuksessa.

Lähteet

Laihia, H., Vähätalo, J. & Urjanheimo, E. (13.12.2019). Lukuappro 2019. Lukemattomat mahdollisuudet. https://lukemattomat.turkuamk.fi/arkisto/yleinen/lukuappro-2019/index.html

Lukemo. (i.a.). Lukubingo kutsuu tarttumaan kirjaan toisin. https://lukemo.fi/lukubingo-kutsuu-tarttumaan-kirjaan-toisin/

Mäkinen-Laitila, S. & Salmela, S. (8.3.2021). Opiskelijoille kokemuksia ja kompetenssia Lukemattomat mahdollisuudet –hankkeessa. @SeAMK. https://lehti.app-staging.seamk.hion.dev/yleinen/opiskelijoille-kokemuksia-ja-kompetenssia-lukemattomat-mahdollisuudet-hankkeessa/

Salmela, S. & Metsomäki, S. (1.10.2020). Lukuapprosta intoa tekstitaitoihin. @SeAMK. https://lehti.app-staging.seamk.hion.dev/hyvinvointi-ja-luovuus/lukuapprosta-intoa-tekstitaitoihin/

Siira, T. (2020). *“Ja sitten lukeminen veikin mennessään!”: Yleisten kirjastojen lukuhaasteet aikuisten lukemisen edistämisen välineenä* [AMK-opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu]. Theseus. https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020112724861